

Hovedutvalgets utredning og innspillssak til fylkesstyrene og lokallagenes årsmøter: hovedfokus på organisasjonsmodell

Formålet med innspillssaken

Formålet med høringen er å presentere noen viktige prinsipper og områder som bør vurderes når vi velger en framtidig organisasjonsmodell. Vi ønsker å gi lokalforeningene og fylkesstyrene mulighet til å komme med innspill til det foreløpige forslaget og prinsippene som ligger til grunn. Disse innspillene vil også være et viktig grunnlag for videre diskusjoner på fylkesårsmøtene.

Bakgrunn

NKS ble etablert for å styrke Norges beredskap og folkehelse i en tid med politisk uro og manglende helsetjenester. I dag er vi Norges største kvinneorganisasjon. Det finnes fortsatt viktige kamper å ta, og vi skal derfor bære arven vår med stolthet og sikre den for ettertiden.

Dagens organisasjon består av de lokale sanitetsforeningene, fylkesforeningene og sentralledet. Sentralledet består av styrende organer og sekretariatet. Norske Kvinners Sanitetsforenings styrende organer er landsmøtet, landsstyret, sentralstyret, sentralstyrets arbeidsutvalg, samt styrene i fylkes- og lokalforeningene.

Status

Sanitetskvinnene er en demokratisk medlemsorganisasjon som er til stede i alle lokalmiljøer, som utgjør en stor forskjell både lokalt og nasjonalt og som fortsatt setter dagsorden. Medlemmene er kjernen i NKS. De driver aktivitetene lokalt og gir organisasjonen identitet og legitimitet. Sekretariatet gir faglig og administrativ støtte og sikrer gjennomføring av vedtak og strategiske mål.

Vi har i høst gjennomført spørreundersøkelser for å få et bedre grunnlag for utvalgenes vurderinger. Responsen har vært stor. Vi har fått inn svar fra 343 lokalforeninger og alle fylkesforeningene. I tillegg har sentralt tillitsvalgte, sekretariatet, veiledningssentrene og kvinnehelsehusene fått mulighet til å komme med viktige innspill. Denne høringen bygger på svarene fra høstens spørreundersøkelser og peker på noen sentrale prinsipper og endringsforslag.

Her følger en drøfting av hovedpunktene fra spørreundersøkelsene:

• Demokratisk struktur og lokal autonomi

Lokalforeningene verdsetter friheten til å tilpasse aktiviteter lokalt og muligheten for medbestemmelse gjennom landsmøtet og fylkesledd. Flere lokalforeninger opplever at de har stor frihet til å tilpasse aktiviteter lokalt, men mange ønsker også større frihet, særlig med tanke på disponering av sine midler. Vi ser også en organisasjon hvor avstanden mellom lokallag og sekretariatet er for stor, og hvor tilliten mellom de ulike nivåene og organene i organisasjonen er varierende. Litt av årsaken til at avstanden har økt fra etableringen i 1896 og fram til i dag, ligger kanskje i at sekretariatet har nasjonale ambisjoner på vegne av organisasjonen som ikke er forankret i hele medlemsmassen. Samtidig har mange lokalforeningene størst fokus og engasjement for sitt lokalmiljø.

- **Sterk lokal forankring og synlighet**

Lokalforeningene har en solid integrasjon i lokalsamfunnet gjennom aktiviteter som kløverturer, skolefrokost, arrangementer for eldre og viktige temamøter om blant annet kvinnehelse. Disse aktivitetene gir både synlighet og styrker organisasjonens omdømme, og de er drevet av medlemmene. Medlemmene er organisasjonens grunnfjell; uten dem finnes verken aktivitet eller organisasjon. Derfor må medlemsmassens og lokalforeningenes behov og nytteverdi være styrende for organisering, roller, mandat og administrasjonens oppgaver og prioriteringer. Vi har etablerte strukturer med kvinnehelsekontakter og beredskapskontrakter i fylkene. Dette er strukturer som kan utvikles og brukes som fagråd eller ressursgrupper for utvikling av vårt arbeid og satsinger, samt bindeledd mellom lokallagenes arbeid og sekretariatets satsinger. Fylkeslederne kan på samme måte fungere som et fagråd.

- **Tillit og legitimitet**

I arbeidet med utviklingen er det mange roller som blir gjennomgått og endringer som blir vurdert. Dette kan oppleves som både truende og føre til usikkerhet. I tillegg kan svarene fra utredningsarbeidet tyde på at det er noe manglende tillitt mellom organisasjonens ulike ledd. Tydelig revidering av mandat og roller er tidligere nevnt som et viktig grep. NKS har pr i dag ikke et uavhengig kontrollorgan som skal sikre at organisasjonen drives i tråd med vedtekter, at vedtak blir fulgt opp og en styrket internkontroll. Når kontroll og åpenhet er på plass, vil tilliten og samarbeidet øke. På bakgrunn av dette kan etablering av kontrollkomite foreslås som tiltak.

- **For mange ledd og topptung organisasjon**

Mange opplever strukturen som byråkratisk og tungrodd. Spørsmålet er om det er behov for alle våre styrende organer i det sentrale leddet; landsstyret, sentralstyret og sentralstyrets arbeidsutvalg. Organiseringen kan oppleves som litt mer oversiktlig og lettere ved å redusere antall styrende organer, og det er da naturlig å vurdere en sammenslåing av landsstyret og sentralstyret til ett «hovedstyre». Om dette blir aktuelt, må sammensetning og valg av representanter til et nytt styre gjennomgås.

- **Utydelige roller og mandat**

Flere peker på at organisasjonens ulike organer har uklare roller og mandat. Det er uklart hva de ulike nivåene (fylkesforening, landsstyre, sentralstyre, sentralstyrets arbeidsutvalg og sekretariat) faktisk gjør og har ansvar for. Mye av dette kan falle på plass med en gjennomgang av vedtekter og mandatbeskrivelser for de ulike nivåene og rollene. Færre ledd vil også kunne bidra til en tydeligere struktur.

- **Fylkesleddets betydning og rolle**

Spørreundersøkelsene viser at det er et flertall som opplever fylkesforeningenes rolle i organisasjonen som viktig, både som bindeledd mellom medlemsmassen og styrende organer/sekretariat og for å bringe medlemmenes synspunkter inn i diskusjonene. Avstanden mellom lokalforeningene og sentralleddet oppleves som for stor. Å fjerne fylkesforeningene vil ikke bidra til å løse denne utfordringen. Tvert imot kan det være behov for å styrke fylkesforeningene, både gjennom å utvikle deres rolle og styrke deres ressurser og kapasitet. Dette kan også bidra til å sikre fylkenes representasjon i ulike fora og råd, eksempelvis beredskapsråd. Vi har allerede ansatte ute i regionene gjennom kvinnehelsehusene og veiledningssentrene. Dette er strukturer som kan videreutvikles som en støtte til fylkesforeningene. Man kan samtidig vurdere å endre antall fylkesforeninger fra 19 til 15, slik at det følger dagens fylkesinndeling og er i tråd med gjeldende vedtekter, eller samle dem til større regioner. Vi har flere fylkesforeninger som eier eiendommer og/eller virksomheter. Det er viktig å påpeke at fylkesforeninger ikke kan endres eller legges ned før disse eiendommene og

virksomhetene er sikret og ivaretatt. Dette må gjøres gjennom vedtektsendringer. Det har også kommet opp et generelt spørsmål om det er riktig at medlemmer skal ha ansvar for store virksomheter og eiendommer når de ta på seg verv i organisasjonen. Dette er en prinsipiell diskusjon som bør løftes.

- **Sekretariatets rolle og plassering**

Det kommer tydelig frem at sekretariatet er et viktig nav i organisasjonen med gode fagpersoner og funksjoner. Det kommer også frem at det er for stor avstand mellom grasrota og sentralledet. Medlemmene har etablert et sekretariat som en viktig administrativ tjeneste i NKS. Sekretariatet skal tilby støtte til lokalforeningene, fylkesforeningene og medlemmer, samt bidra til å sikre aktiviteten ute i lokalsamfunnene. I tillegg har sekretariatet i oppgave å utføre oppgaver som medlemsdemokratiet vedtar og jobbe for å nå målene som er satt i strategisk plan. Medlemmene har et medansvar for å sikre driftene av disse funksjonene, både økonomisk og organisatorisk. Sekretariatets funksjon og plassering er derfor en viktig del av organisasjonsutredningen.

Konklusjon

Spørreundersøkelsene har vist oss at hovedutfordringen for NKS ikke bare er knyttet til organisasjonsmodellen. Det handler også om kultur, samhandling, tillit, eierskap og tydelige beskrivelser for roller og ansvar. Dette vil bli grundig gjennomgått gjennom oppdragene til de andre delutvalgene i organisasjonsutredningen. Likevel ser vi at det kan være hensiktsmessig med en smidigere organisasjon med tanke på nivåer og antall representanter pr organ, samt sikre seg medlemmenes eierskap, engasjementet og tillitt.

Utvalg I. Modeller for organisasjonsstruktur legger følgende prinsipper til grunn for sine foreløpige anbefalinger:

- Sanitetskvinnene er en medlemsorganisasjon og aktiviteten skjer ute i lokallagene. Organiseringen må derfor sikre og ivareta lokal aktivitet og engasjement.
- Legitimitet og tillit mellom de ulike nivåene i organisasjonen, og et engasjement og eierskap blant medlemmene er viktige elementer som må på plass. Organisasjonsmodellen må derfor ivareta medlemsdemokratiet på en god måte.
- Både organisasjonen, medlemsmassen og samfunnet rundt oss er i endring. Derfor trenger vi en organisasjonsmodell som er fleksibel, fremtidsrettet og inkluderende.
- Den til enhver tid vedtatte Strategiske plan er vårt viktigste styringsdokument. For å nå målene i denne må vi ha en organisering som bidrar til økt synlighet og som fremmer vår viktige rolle i samfunnet.

På bakgrunn av dette gir utvalget følgende anbefalinger:

- Dagens fylkesledd opprettholdes og styrkes.
- Antall styrende organer i sentralledet reduseres med å slå sammen sentralstyret og landsstyret til ett hovedstyre. Representasjon og sammensetning i dette «hovedstyre» må speile prinsippet om et sterkt medlemsdemokrati.
- Utvikling av fagråd eller ressursgrupper kan vurderes som viktig faglig bindeledd mellom sentralt og lokalt nivå i organisasjonen.
- Mandat og roller gjennomgås og tydeliggjøres med utgangspunkt i valgt modell.

Følgende problemstillinger bør diskuteres i lokalforeningenes årsmøter:

1. Hva synes dere om å videreføre og styrke fylkesleddet?
2. På hvilken måte mener dere vi bør utvikle fylkesleddet?
3. Hva mener dere skal til for å styrke fylkesleddet?
4. Hva tenker dere om å endre antall fylkesforeninger til 15, eller slå sammen til større regionforeninger?
5. Alle fylker har fylkesberedskapskontakter og kvinnehelsekontakter. De aller fleste har plass i fylkesstyret og bistår lokalforeninger i å etablere og opprettholde aktivitet. De er også et viktig bindeledd mellom sekretariatet og lokalforeninger. Dersom det ikke lenger blir et fylkesledd, hvordan vil disse oppgavene kunne ivaretas?
6. Hva synes dere om å redusere antall styrende organ og slå sammen sentralstyret og landsstyret til ett hovedstyre?
7. Hvilken representasjon ønsker dere inn i et eventuelt hovedstyre og hvordan bør disse velges?
8. Hva tenker dere om å utvikle og etablere fagråd eller ressursgrupper, og hvilken rolle mener dere at disse i så fall kan ha?
9. Hva er deres anbefaling for å minske «avstanden» mellom lokal- og sentrallleddet?
10. Landsmøtet 2024 har bedt utvalget om å vurdere en eventuell tittelendring fra organisasjonsleder til styreleder? Hva er etter deres vurdering beste tittel på Sanitetskvinnenes øverste valgte leder?
11. Vi ser at kravene til å drive og eie virksomheter er økende. Hvordan oppleves ansvaret for virksomheter og eiendommer, og i hvilken grad kan det gjøre at medlemmer kvier seg for å ta verv i lokalforeninger eller fylkesforeninger?
12. På hvilken måte kan vi eventuelt profesjonalisere vårt eierskap til virksomheter og eiendommer?